

Porozmawiajmy o hejcie. Podstawowa wiedza o tym zjawisku

W czasach rozwijających się mediów społecznościowych pojawił się między innymi poważny problem, nazywany hejtem. Zjawisko to bierze swą nazwę od angielskiego słowa „hate”, które oznacza nienawiść. Hejt jest szczególną formą nienawiści, ponieważ związany jest z Internetem. Ta forma cyberprzemocy polega na obrażaniu, agresji i złośliwości przez wirtualny komentarz tylko po to, aby zdyskredytować kogoś. W mowie potocznej używa się go również do wypowiedzi formułowanych poza Internetem.

Hejt nie musi być tylko złośliwym komentarzem. Może być zamieszczony jako zdjęcie, grafika lub film. Często ma formę żartu, ironii czy niepoprawnej krytyki. Lubi niecenzuralne słowa oraz, co najtrudniej zdemaskować, manipulacje emocjami. Najczęściej dotyczy tematów drażliwych związanych z codziennością, takich jak polityka, religia, finanse, seksualność, wykształcenie, błędy językowe, szeroko rozumiane życie prywatne, cechy wyglądu i inteligencji oraz pochodzenie. W przypadku instytucji hejtuje się stroniczość i brak profesjonalizmu.

Zjawisko to nie jest porównywalne do „wyzywania” kogoś, kiedy są tylko dwie osoby: ofiara i atakujący. W Internecie hejt może zobaczyć każdy. Najprościej wyjaśnić to za pomocą porównań. Wyobraźmy sobie wielką arenę, gdzie gladiator walczy z lwem, a publiczność ich obserwuje, lub ulotkę, na której przedstawia się wszystkie twoje dane osobowe oraz nieprzychylnie informacje o tobie. Nie muszą one być prawdziwe, lecz jak najbardziej nienawistne. Ta ulotka jednego dnia o tej samej porze trafia do wszystkich, których poznałeś lub poznasz w swoim życiu. Jak myślisz, jak się poczujesz po dowiedzeniu się o tej sytuacji? Co zrobisz? Jestem świadoma, że akurat ten przykład może być drastyczny, jednak dobrze obrazuje hejt.

Przedstawione tak zjawisko jest szczególnie szkodliwe dla młodzieży i dzieci. Osoby młode aktywniej uczestniczą w mediach społecznościowych niż starsze. Jako ofiary hejtu czują się bezradne, boją się i nie wiedzą, gdzie szukać pomocy. Hejt bardziej oddziałuje na ich psychikę i na odbieranie siebie. Narażone są na utratę poczucia bezpieczeństwa, obniżenie własnej samooceny oraz oceny przez innych, a także depresję. W drastycznych przypadkach ofiary popełniają samobójstwa. Dotyczy to także osób dorosłych.

Patrząc na jego negatywne skutki, łatwo się domyślić, że hejt jest przestępstwem. W związku z tym osoby trzecie, które są świadkami mowy nienawiści, powinny reagować na hejt. Możemy przeciwdziałać narastającemu problemowi dzięki szybkiej reakcji. Dlatego szczególnie ważne jest rozpowszechnianie wiedzy o problemie oraz sposobach działania.

Mimo wszystko hejt hejtowi nie jest równy. Prawo może go różnie interpretować zależnie od sytuacji. W Kodeksie karnym hejt rozumiany jest jako:

- zniesławienie – art. 212 KK,
- zniewaga – art. 216 KK,
- groźba z powodu dyskryminacji – art. 119 KK,
- groźba karalna – art. 190 KK,
- uporczywe nękanie – art. 190a KK,
- zmuszenie groźbą innej osoby do określonego działania – art. 191 KK,
- fałszywe oskarżenia – art. 234 KK,
- nawoływanie i pochwalanie przestępstwa – art. 255 KK,
- nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowych – art. 256 KK,
- publiczna zniewaga z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej lub z powodu bezwyznaniowości – art. 257 KK,
- złośliwe niepokojenie – art. 107 KW.

Warto zauważyć, że trwają prace nad nowelizacją Kodeksu karnego. Główną zmianą ma być wprowadzenie artykułu dotyczącego publicznej zniewagi z powodu płci, orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, wieku czy niepełnosprawności. Kary za hejt różnią się w zależności od interpretacji prawnej. Mogą obejmować grzywnę, ograniczenie wolności, a nawet pozbawienie wolności.

Nasuwa się pytanie, dlaczego ludzie hejtują. Przecież hejterzy muszą mieć jakiś cel w wypisywaniu takich komentarzy. Podstawową przyczyną jest chęć „wyżycia się” na kimś. Hejt jest łatwym sposobem na danie upustu agresji oraz frustracji. Najłatwiejszym celem są osoby publiczne lub instytucje, jednak coraz częściej pojawiają się ataki na osoby niepubliczne. Takie zachowanie może też być próbą zwrócenia na siebie uwagi. Do takiego, zbyt swobodnego, zachowania zachęca pozorna anonimowość i brak konsekwencji. Faktycznie, każdy może być hejterem, jednak anonimowość internetowa nie jest tak bezpieczna, jak mogłoby się wydawać. Używanie pseudonimu lub fałszywego konta nie chroni przed rozpoznaniem tożsamości. Nawet wirtualna sieć prywatna (VPN) nie chroni przestępcy w pełni. Policja, z uwagi na coraz częstsze ataki cybernetyczne, dysponuje środkami ustalania tożsamości osób popełniających przestępstwo za pośrednictwem sieci, np. poprzez adres protokołu internetowego urządzenia, czyli IP.

Innymi przyczynami mowy nienawiści są myślenie w kategoriach „ja – wy – oni”, negacja norm, zmiany kulturowe i moda Middle East moda medialna. „Ja” – czyli skupienie się na sobie i swoich potrzebach – obniża lęk przed oceną oraz ułatwia zdobywanie informacji i dzielenie się treściami, które normalnie balibyśmy się wypowiadać publicznie. Hejterzy chcą poczuć się silni i bohaterzy, walcząc z wrogiem, stosując prymitywną agresję. Pojawia się również myślenie „my” hejterzy, które łączy i wspiera w działaniu agresywnym, oraz „wy” obcy, którzy mają inne zdanie niż my. Takie myślenie oddziela grubą kreską te dwa światy, powodując wrogość i wzmacniając stereotypy. Pojawia się także „oni” – ofiary hejtu, które są dla atakujących obce, nieznane. Hejterzy mają poczucie, że mają prawo oceniać innych, chociaż ich zachowanie jest karygodne, ponieważ nie znają wystarczająco dobrze swoich ofiar i widzą w nich zagrożenie.

Hejterzy swoim zachowaniem negują uznane normy postępowania w przestrzeni wirtualnej. Łamanie netykiety objawia się przez język, który jest ściśle związany z kulturą określającą reguły funkcjonowania w społeczności. Hejterów nie obchodzą zasady i reguły, ani nie boją się konsekwencji swoich działań. Czują się wolni i skupieni na celu. Celem nie jest na pewno porozumienie, dlatego nie warto wchodzić z nimi w dyskusję, szczególnie że nie czują odpowiedzialności za swoje czyny, a ich wypowiedzi pozbawione są estetyki i polegają na poniżaniu oraz przekraczaniu kolejnych zasad.

Skupienie się hejterów na sobie może wynikać z „ery indywidualizmu”. Rosnąca waga indywidualizmu sprawia, że skupiamy się głównie na sobie i uważamy, że szczęście rodzi się z naszej przyjemności i doświadczenia. Często w swoich działaniach zasłaniamy się prawem wolności. Prawo własnej opinii czy wolność słowa dla niektórych ludzi nie mają ograniczeń, przez co w swojej wolności naruszają wolność innych. Używają wulgaryzmów, poruszają kontrowersyjne tematy, nawołują do agresji tematycznej. Najgorsze jest to, że my, użytkownicy, często na to się zgadzamy, uznając hejt jako integralną część wirtualnego świata. Trzeba jednak pozbyć się takiego myślenia i zacząć działać.

Hejtowi sprzyja również moda wspierana przez media masowe. Moda ta akceptuje dominację, styl potoczny czy wulgaryzmy, co powoduje akceptację agresji w codziennym życiu. Przyrównuje się ją do szczerej komunikacji w dobie manipulacji medialnej. Sprawia to, że hejt stał się modny, nie zwracając uwagi na to, że jest przestępstwem. Przestępcy usprawiedliwiają się, zasłaniając wolnością słowa, według której każdy człowiek ma prawo do wygłaszania własnych poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji do publicznego oglądu. Jeśli ofiara hejtu dozna uszczerbku na zdrowiu, tłumaczą, że nie mieli tego na celu. Nie zwalnia ich to jednak z odpowiedzialności karnej za popełnione czyny.

Powinniśmy świadomie przeciwdziałać i reagować na takie zachowanie. Mamy cztery możliwości działania:

1. **Zgłoszenie na policję:** Warto zaopatrzyć się w dowody, np. zrzut ekranu („screen”), a następnie go wydrukować. Trzeba działać szybko, ponieważ hejter może usunąć nienawistne treści.
2. **Zgłoszenie sprawy do sądu:** Domagając się zadośćuczynienia, zgłaszający powinien wykazać, że doszło do popełnienia przestępstwa przez oskarżonego.
3. **Zgłoszenie administratorowi strony:** Ma on obowiązek podania danych oprawcy i odpowiedniej reakcji, co określa ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną.
4. **Zgłoszenie odpowiednim organizacjom:** Pomogą one zareagować i zgłosić przestępstwo. Pomoc można uzyskać na stronach: <https://fundacjauniqa.pl/>, www.poik.bielsko.pl, <https://omzrik.pl/>, <https://dyzurnet.pl/>, <https://nigdywiecej.org/>, <https://interwencjaprawna.pl/>, <https://www.mowanienawisci.info/>. Można także zadzwonić do Podbeskidzkiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej: 33 814 62 21 lub 33 192 88. Dzieci i młodzież mogą uzyskać informacje na stronach: <https://zajaki.pl/>, <https://brpd.gov.pl/> oraz pod numerami telefonów: Bezpłatny Telefon Zaufania: 116 111 lub Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka: 800 12 12 12. Rodzice mogą zadzwonić pod numer: 800 100 100 – telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci.

Liczę, że ten artykuł pomoże w ocenie problemu oraz upowszechnieniu wiedzy o hejcie, jak również zachęci do poszerzenia wiedzy na temat cyberprzemocy. Uświadomi, że to, jak zachowujemy się online, wpływa na naszą rzeczywistość. Sprawí, że każdy z nas będzie zachowywać się w sposób kulturalny w Internecie. Treści wstawiane przez nas będą pełne empatii i szacunku do drugiego człowieka, a zrozumienie problemu sprawi, że wspólnie zatrzymamy falę ogólnej agresji.

Klaudia Oszek

- **Nie udostępniaj hejtu.** Szerzenie tych treści powiększa skalę tego problemu.
- **Nie odpowiadaj hejterom.** Daje to im możliwość kolejnych ataków, a tego na pewno powinniśmy unikać.
- **Nie uciekaj w indywidualne rozwiązanie problemu.** Nie bój się prosić o pomoc. Nie wahaj się skorzystać z profesjonalnej pomocy.
- **Nie bój się wyrażania swojej opinii i komentowania kontrowersyjnych tematów.** Pamiętaj jednak, aby robić to kulturalnie i z odpowiednią argumentacją.
- **Bądź na bieżąco z edukacją na temat cyberprzemocy oraz obywatelskimi prawami i obowiązkami.** Pomoże Ci to w trakcie sytuacji kryzysowej.
- **Jeśli dostrzeżesz hejt, niezwłocznie go zgłoś.** Hejt nie może pozostać bezkarny.
- Nie toleruj obraźliwych, wulgarnych treści. **Przymykanie na nie oczu powiększa problem. Reaguj.**

Bibliografia:

1. Naruszewicz-Duchlińska A. *Nienawiść w czasach Internetu*. Gdynia: Novae Res; 2015.
2. Całek A., Lachowska K., Lisowska-Magdziarz M., Pielużek M., Wietoszko R. *Nienawiść w mediach*. Kraków: AT Wydawnictwo; 2019.
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny.
4. Michalczyk K. *Hejt w Internecie – konsekwencje prawne*. *Informator*, 21.08.2021, <https://www.powiat.cieszyn.pl/aktualnosci/hejt-w-internecie-konsekwencje-prawne-informator>, dostęp: 18.04.2024.
5. Droglą M. *Hejt, mowa nienawiści, czyli dlaczego ludzie hejtują*, <https://www.psychologholandia.nl/hejt-mowa-nienawisci-czyli-dlaczego-ludzie-hejtuja/>, dostęp: 18.04.2024.
6. Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, *Jak i gdzie zgłosić hejt?*, <https://www.kielce.uw.gov.pl/pl/niehejtuje/jak-i-gdzie-zglosic-hejt/20189,-Jak-i-gdzie-zglosic-hejt.html>, dostęp: 18.04.2024.
7. Cyfrowobezpiecni.pl Bezpieczna Szkoła Cyfrowa, *Gdzie szukać pomocy?*, <https://www.cyfrowobezpiecni.pl/gdzie-szukac-pomocy>, dostęp: 18.04.2024.
8. Małacz A. *W MS rozpoczęły się prace nad przepisami o mowie nienawiści wobec osób LGBT*, <https://www.prawo.pl/prawo/mowa-nienawisci-dotyczaca-osob-lgbt-zmiany-2024,524986.html>, dostęp: 18.04.2024.
9. Zajaki.pl, *A ty? Za jaki jesteś?*, <https://zajaki.pl/>, dostęp: 18.04.2024.
10. Młode Głowy, *Hejt*, <https://mlodeglowy.pl/kompendium/jestem-rodzicem/hejt/>, dostęp: 18.04.2024.
11. Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży, *Czym jest hejt?*, <https://116111.pl/czym-jest-hejt/>, dostęp: 18.04.2024.
12. Słownik języka polskiego PWN, *Hejt*, <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Hejt;19025.html>, dostęp: 18.04.2024.